

Správy – Reports

Aktuálne otázky ekonomiky a politiky lesného hospodárstva Slovenskej republiky

Národné lesnícke centrum - Lesnícky výskumný ústav Zvolen v spolupráci s Ministerstvom pôdohospodárstva a rozvoja vidieka SR Bratislava a Slovenskou lesníckou spoločnosťou usporiadali dňa 6. decembra 2012 odborný seminár *Aktuálne otázky ekonomiky a politiky lesného hospodárstva SR*. Cieľom seminára bolo prerokovať v kruhoch širokej lesníckej verejnosti aktuálnu situáciu v oblasti ekonomiky a politiky lesného hospodárstva SR. Seminár sa konal už po 11-krát. Prvá časť odborného seminára bola zameraná na aktuálne otázky lesného hospodárstva. V rámci nej sa prezentoval návrh legislatívneho zámeru nového zákona o lesoch, diferencované hospodárenie v lesoch a ochrana lesa v rámci návrhu legislatívneho zámeru zákona o lesoch, ekonomické výsledky lesného hospodárstva SR za rok 2011, návrh právne záväznej dohody o lesoch v Európe a príspevok zameraný na integráciu úžitkov verejnoprospešných funkcií lesov do trhového mechanizmu. Druhá časť odborného seminára bola venovaná projektu APVV-0057-11 VYNALES. Jej hlavnou časťou bola analýza neštátneho lesníckeho sektora na Slovensku, vytvárania záujmových skupín a združení a určenia ich priorit a cieľov. Začala workshopom zameraným na SWOT analýzu neštátneho sektora na Slovensku, kde účastníci definovali najdôležitejšie silné a slabé stránky, ako aj príležitosti a ohrozenia pre neštátny sektor na Slovensku. V ďalšom odzneli príspevky zamerané na analýzu združení vlastníkov lesov v strednej a východnej Európe, databázové údaje o majiteľoch a obhospodarovateľoch lesov vybraných regiónov Slovenska a výskum priorit, motívov a postojov vlastníkov lesa k združovaniu.

Ing. Martin Moravčík, CSc. prezentoval vo svojom príspevku hlavné zámery návrhu legislatívneho zámeru nového zákona o lesoch, ktoré vypracovalo Národné lesnícke centrum na základe kontraktu s MPRV SR. Celý návrh legislatívneho zámeru nového zákona o lesoch rešpektuje zachovanie kontinuity v slovenskom lesníctve a zachováva sa štruktúra súčasného zákona o lesoch. Návrh legislatívneho zámeru bol spracovaný v týchto oblastiach: Lesné pozemky a ich ochrana, Diferencované hospodárenie v lesoch (kategorizácia lesov; hospodársky tvar; hospodársky spôsob, obnova a výchova lesa; ťažba a preprava dreva), Ochrana lesa, Využívanie lesov verejnou správou, Náhrada škody, Odborné hospodárenie v lesoch (hospodárska úprava lesov, program starostlivosti o lesy, lesná hospodárska evidencia, odborný lesný hospodár, odborná správa lesov), Financovanie verejnoprospešných činností na zabezpečenie trvalo udržateľného hospodárenia v lesoch, Štátna správa lesného hospodárstva a štátny dozor a Zodpovednosť za porušenie povinností. Celý návrh legislatívneho zámeru nového zákona o lesoch bol zverejnený na verejnú diskusiu na webovej stránke ForestPortal (www.forestportal.sk).

Podrobnejšie na diferencované hospodárenie v lesoch a ochrana lesa v rámci návrhu legislatívneho zámeru zákona o lesoch sa zaoberal vo svojom príspevku **Ing. Matej Schwarz**. Článok informuje o hlavných otázkach týkajúcich sa tiež návrhu zákona o lesoch v častiach *diferencované hospodárenie v lesoch a ochrana lesa*. Vypracovanie tiež návrhu novely zákona o lesoch bolo Národnému lesníckemu centru zadané Ministerstvom pôdohospodárstva a rozvoja vi-

dieka SR a súčasťou zadania bola aj vlastná identifikácia problémov, resp. možností na zlepšenie súčasných formulácií zákona. Ako hlavné témy boli identifikované potreba zavedenia modernejšej terminológie, potreba deklarovať vyššiu podporu produkčnej funkcie lesov v jednotlivých častiach zákona a vyjasnenie vzťahov medzi zákonom o lesoch a zákonom o ochrane prírody a krajiny. Navrhované riešenie uvedených otázok sa dotýka kategorizácie lesov a prehodnotenia prístupu k ochranným pásmam chránených území.

Príspevok **Ing. Miroslava Kovalčík, PhD.** prezentoval ekonomické výsledky lesného hospodárstva SR v roku 2011. Celkové tržby LH v roku 2011 dosiahli hodnotu 544,24 mil. € a oproti minulému roku vzrástli o 14 %, najmä v dôsledku zvýšenia cien dreva. V roku 2011 dodali subjekty obhospodarujúce lesy na Slovensku na trh 9 213 tis. m³ dreva a medziročne klesli dodávky dreva o 4 %. Zlepšila sa aj štruktúra sortimentov dreva. Ihličnaté piliarske sortimenty mali podiel 61 % a listnaté piliarske sortimenty 36 % z celkových dodávok. Celkovo sa v roku 2011 vyviezlo 2 684 tis. m³ surového dreva v celkovej hodnote 158,8 mil. €. Naproti tomu sa doviezlo 946 tis. m³ surového dreva v celkovej hodnote 27,1 mil. €. Celkové náklady dosiahli výšku 495,84 mil. € a najviac vzrástli materiálové náklady vrátane odpisov v dôsledku realizácie výkonov lesníckych činností dodávateľsky. Materiálové náklady predstavujú okolo 50 % celkových nákladov. V rokoch 2010 a 2011 sa tento podiel ešte výraznejšie zvýšil, hlavne v dôsledku spresnenia metodiky zisťovania údajov za neštátny sektor. Vysoký podiel materiálových nákladov je z tohto dôvodu, že v lesnom hospodárstve sa zvyšuje realizácia výkonov lesníckych činností dodávateľsky a tieto sú zahrnuté v týchto nákladoch. Osobné náklady predstavujú podiel zhruba 27 %, v rokoch 2010 a 2011 sa ich podiel znížil na 23 %. V roku 2011 klesol počet zamestnancov lesných podnikov o 6,4 % na 8,7 tis. zamestnancov. Zvýšenie priemernej mzdy na 850 € v roku 2011 je kryté nárastom produktivity práce z pridanej hodnoty ako aj spresnenia metodiky zisťovania údajov za neštátny sektor. Ostatné náklady dosahujú zhruba 20 až 25 % podiel na celkových nákladoch lesných podnikov. Oživenie lesného hospodárstva sa prejavilo aj v najdôležitejšom ekonomickom ukazovateli – dosiahnutom zisku za podnikateľské subjekty. Na priaznivý vývoj hospodárskeho výsledku vplyvali najmä zvýšené náhodné ťažby (pokračovanie spracovania kalamičných smrekových porastov), zvýšenie priemerného speňaženia sortimentov surového dreva vplyvom zvýšeného dopytu po dreve ako aj úsporných opatrení v nákladových činnostiach (v oblasti režijných nákladov, opráv a údržieb a pod.). Výrazné rozdielne hospodárske výsledky sú dosiahnuté v štátnych a neštátnych lesných podnikoch, ktoré sú spôsobené najmä nákladmi na správu neodovzdaných lesov so zákazom ťažby dreva, majetkové usporiadanie, správu vodných tokov a hradenie bystrín, protipovodňové opatrenia a ostatné činnosti, ktoré súvisia s poskytovaním služieb pre verejnosť (chov zubrov a jedinečného genofondu muránskych koní, múzeum, správa parkov, práce s verejnosťou a iné). Svetová finančná a ekonomická kríza sa prejavila v odvetví LH najmä v poslednom štvrtroku 2008

a v prvom polroku 2009. Hlavné dopady na LH sa prejavili v dopyte po sortimentoch surového dreva prostredníctvom zníženia predajných cien a v problémoch pri predaji, znižovaní objemu pestovných prác a prác v ochrane lesa. V rokoch 2010 a 2011 nastalo mierne oživenie, ceny dreva vzrástli a tým sa zlepšila väčšina ekonomických ukazovateľov LH.

Príspevok **Ing. Borisa Gregušku, PhD.** sa zaoberal analýzou súčasného stavu návrhu právne záväznej dohody o lesoch v Európe v rámci politickej iniciatívy Forest Europe 2020, ktorá je pokračovaním paneurópskeho politického procesu známeho pod názvom ministerské konferencie o ochrane lesov v Európe a je zameraná na trvalo udržateľné obhospodarovanie lesov európskeho kontinentu. FOREST EUROPE vyvíja spoločné stratégie pre členské krajiny zamerané na ochranu lesov a trvalo udržateľné spôsoby ich obhospodarovania. Ministri zúčastnení na konferencii v Oslo v roku 2011 prijali politický dokument *Európske ciele 2020* v ochrane a trvalo udržateľnom obhospodovaní lesov a zaviazali sa k rokovaniu o právne záväznej dohode o lesoch v Európe. Toto rozhodnutie pozostáva zo strategických zámerov, merateľných cieľov a prioritných aktivít na národnej aj medzinárodnej úrovni. Vytvára aj pôdu pre vyššie uznanie úlohy lesov a ich trvalo udržateľného obhospodarovania v budúcej *nízko-uhlíkovej ekonomike*. Hlavnou víziou je vytvárať budúcnosť, kde všetky lesy sú životaschopné, produktívne, plnia množstvo funkcií a účinne prispievajú k podpore zeleného LH, ľudského živobytia, zmierňovania zmeny klímy, zachovania biodiverzity a zlepšovania kvality vody. Príspevok zahŕňa informácie týkajúce sa časového rámca a aktuálneho stavu rokovaní, obsahu súčasnej verzie dohody (štruktúra a obsah jednotlivých záväzkov), ako aj motívov zahájenia týchto rokovaní a očakávanej pridanej hodnoty, ktorá by mala vyplývať z tejto právne záväznej dohody.

Cieľom príspevku **doc. Dr. Ing. Jaroslava Šálku** bolo informovať o publikácii *Integrácia úžitkov verejnoprospešných funkcií lesov do trhového mechanizmu – teória a zahraničné skúsenosti*. Kniha vznikla v rámci dvoch projektov: Centrum excelentnosti Adaptívne lesné ekosystémy v Aktivite 4.3: Integrácia verejnoprospešných funkcií do trhového mechanizmu a IPOLES: Integrácia rozvojových, inovačných a environmentálnych politík pre lesníctvo. Kniha má interdisciplinárny charakter s prepojením lesníckej ekonomie, lesníckeho podnikového hospodárstva, teórie práva, sociológie a teórie politiky. Jej cieľom bolo vypracovať prvý náčrt problematiky pre formuláciu stratégií a iniciovať diskusiu. Poskytovanie verejnoprospešných funkcií predstavuje zlyhanie trhu, ktoré by mal riešiť štát pomocou opatrení verejnej politiky. Teoreticky ide o štátny motivačný systém založený na tzv. Pigouovej dotácii, ktorá má motivovať lesné podniky k optimálnemu zabezpečeniu verejnoprospešných funkcií lesa. Opatrenia verejnej politiky na podporu verejnoprospešných funkcií lesa sú veľmi často politicky slabo presaditeľné, málo účinné alebo vykazujú implementačné nedostatky. Verejnoprospešné funkcie lesov nie sú ani na základe opatrení verejnej politiky zabezpečované dostatočne. Ekonomovia hovoria o zlyhaní štátu. Iná cesta ako zabezpečovať verejnoprospešné funkcie spočíva vo využití tzv. Coaseho teorému, ktorý hovorí o priradení jasne definovaných vlastníckych práv k verejnoprospešným funkciám. Priradenie vlastníckych práv k verejnoprospešným funkciám lesov by umožnilo vyjednávanie medzi poskytovateľmi a spotrebiteľmi verejnoprospešných funkcií lesov, teda ich integráciu do trhového mechanizmu. Analýza stratégií včlenenia verejnoprospešných funkcií do trhového mechanizmu vyžadujú splnenie niekoľkých predpokladov:

- definíciu problému zlyhania trhu s úžitkami verejnoprospešných funkcií lesov,
- definíciu problému zlyhania štátu pri opatreniach lesníckej politiky na zabezpečenie optimálnej produkcie verejnoprospešných funkcií lesov,
- teoretickú definíciu princípu integrácie verejnoprospešných funkcií lesov do trhového mechanizmu,

- výber vhodných kompenzačných mechanizmov pre integráciu verejnoprospešných funkcií do trhového mechanizmu,
- klasifikáciu rôznych typov verejnoprospešných funkcií podľa ich špecifických vlastností vo vzťahu k ich integrácii do trhového mechanizmu,
- výber vhodných marketingových nástrojov integrácie verejnoprospešných funkcií do trhového mechanizmu,
- výber vhodných zmlúv a organizačných štruktúr pre integráciu verejnoprospešných funkcií do trhového mechanizmu,
- redefiníciu vlastníckych práv pre integráciu verejnoprospešných funkcií do trhového mechanizmu,
- prieskum spoločenskej akceptácie integrácie verejnoprospešných funkcií do trhového mechanizmu.

Ing. Zuzana Sarvašová, PhD. a kol. prezentovala SWOT analýzu neštátneho sektora na Slovensku, v rámci ktorej definovala najdôležitejšie silné a slabé stránky, ako aj príležitosti a ohrozenia pre neštátny sektor na Slovensku. V ďalšej diskusii účastníci odborného seminára doplnili a sa vyjadrili k jednotlivým silným a slabým stránkam, príležitostiam a ohrozeniam neštátneho sektora LH na Slovensku. Otázky súvisiace s neštátnym vlastníctvom lesov sú vzhľadom na rozsah majetku neštátnych vlastníkov lesov a ich počtu, nesmierne dôležité pre formuláciu a implementáciu politických opatrení. Výskum v rámci nového projektu VYNALES (Výskum vplyvu neštátneho vlastníctva lesov na politiky súvisiace s lesníctvom) je zameraný na analýzu neštátneho lesníckeho sektora na Slovensku, vytváranie záujmových skupín a združení, určenie ich priorit a cieľov. Zároveň bude analyzovať vplyv neštátneho vlastníctva lesov na lesnícku politiku, politiku rozvoja vidieka a politiku ochrany prírody. Riešenie poskytne nové modely a metódy práce pre vlastníkov lesov. Výsledky navrhovaného výskumu sú vysoko relevantné pre neštátne subjekty lesného hospodárstva, ale sú potenciálne využiteľné aj ústrednými orgánmi štátnej správy.

Združenia vlastníkov lesov v strednej a východnej Európe analyzovala vo svojom príspevku **JUDr. Mgr. Zuzana Dobšinská**. Dôležitým faktorom ovplyvňujúcim súčasný stav vlastníckej štruktúry v strednej a východnej Európe bola reštitúcia. Reštitúcia lesnej pôdy je proces prinávratenia užívateľských práv k lesnej pôde naspäť pôvodným vlastníkom. Združenia vlastníkov lesov a iné formy kolektívnej spolupráce boli jednou z možností ako spoločne riešiť problémy vyplývajúce z prebiehajúcich reštitučných procesov. Cieľom príspevku je popísať a analyzovať podobnosti a odlišnosti združení vlastníkov lesov v siedmich vybraných krajinách strednej a východnej Európy. Hlavné zistenia poukazujú na princípy pre podporu združovania vlastníkov lesov, ktorými sú kombinácia prístupov zhora dole a zdola hore, systémová podpora nielen pre budovanie kapacít, ale aj pre podporu fungovania združení vlastníkov lesov.

Mgr. Matúš Kajba prezentoval zdroje a spôsob získavania databázových údajov o majiteľoch a obhospodarovateľoch lesov vybraných regiónov Slovenska. Príspevok bol zameraný na prezentáciu možností využívania nových technológií v lesníckej praxi pre identifikáciu vlastníkov a obhospodarovateľov lesov v základných jednotkách priestorového rozdelenia lesa (JPRL). Ako demonštračné objekty boli vybrané regióny Slovenska s príslušnými databázovými súbormi vlastníkov a obhospodarovateľov lesov, spracovanými v rámci čiastkových výsledkov projektu VYNALES.

Mgr. Zuzana Hricová sa vo svojom príspevku zamerala na výskum priorit, motívov a postojov vlastníkov lesa k združovaniu. Autorka definovala, čo sú motivácie, priority a postoje a popísala vývin súkromných majiteľov lesov po roku 1989. Na základe štúdií z iných krajín, rozobrala typy majiteľov súkromných lesov podľa ich priorit vo vzťahu k využívaniu lesného majetku. Takisto definovala motivácie vstupu do združení podľa Olsona a záujmové združenia. V závere článku podala návrh okruhov otázok pre analýzu štruktúry súkromných majiteľov lesov a ich ochoty združovať sa.

Podakovanie

Tento článok vznikol vďaka podpore v rámci operačného programu Výskum a vývoj pre projekt: Dobudovanie centra excelentnosti: Adaptívne lesné ekosystémy, ITMS 26220120049 spolufinancovaných zo zdrojov Európskeho fondu regionálneho rozvoja.

MIROSLAV KOVALČÍK

Národné lesnícke centrum - Lesnícky výskumný ústav Zvolen,

T. G. Masaryka 22

SK – 960 92 Zvolen

e-mail: kovalcik@nlcsk.org